

NA MÍNOVÝCH POLIACH POD DUKLOU

VÁCLAV LULÁK – JOZEF RODÁK

LULÁK, V. – RODÁK, J.: On minefields at Dukla. *Vojenská história*, 5, 3, 2001, pp 115 – 121, Bratislava.

Václav Lulák, direct participant of revolt in the World War II, elaborated in this paper his memories about demining of the region at Dukla and its surroundings. He wrote his memoirs drawing from his memory 54 years after the period they occurred. He described the facts that had sunk in his memory. His co-worker Jozef Rodák modified his memories and defined names and terminology with more precision to the life.

Military History. Slovakia. 1946. Demining at Dukla.

V archívnych fondoch Vojenského múzea vo Svidníku tvoria osobitnú kapitolu spomienky priamych účastníkov odboja v druhej svetovej vojne. V poslednom období sa táto kapitola rozšírila na povojnové obdobie v regióne východného Slovenska s osobitným zreteľom na Duklu. Medzi tieto materiály patria i spomienky plk.v.v. Václava Luláka z Prahy, ktorý sa v roku 1946 ako ženista zúčastňoval na odminovaní kraja pod Duklou a jeho okolia. Svoje spomienky píše s odstupom 54 rokov, ako ich prežíval v tých časoch a ako mu utkveli v pamäti doposiaľ. Je až obdivuhodné, ako si spomína na detailné veci a rôzne príhody, ktoré sa odohrali v tom čase pri tejto nebezpečnej a záslužnej práci v povojnovom období. To, o čom píše, môže poslúžiť pre historika i bežného čitateľa, ktorý sa zaujíma o toto obdobie v našich dejinách. Píše jednoduchým zrozumiteľným štýlom prístupným pre každého. Podstatná časť jeho spomienok je upravená, menné a názvoslovné pomenovanie upresnené podľa skutočnosti. Napriek týmto zásahom je obsahová podstata jeho myšlienok zachovaná.

SLED SVOJICH SPOMIENOK NA ODMÍNOVACIE PRÁCE PREDSTAVUJE TAKTO:

Tieto spomienky píšem preto, aby ľudia, a najmä tí mladí, mali predstavu o období, ktoré sa začalo, keď sa skončila druhá svetová vojna. Pre mnoho ľudí sa toto utrpenie neskončilo a pokračovalo i po vojne. Poznám dobre, ako to prežívali tisíce zbedačených ľudí v kraji pod Duklou. Tam zostalo množstvo položených neznámych mín, boli rozosiate po celej podduklianskej oblasti. Ľudia tohto kraja potrebovali čo najrýchlejšie pomôcť pri odstraňovaní mínového nebezpečenstva. Píšem to ako priamy účastník pri odstraňovaní mín v tomto peknom, ale chudobnom kraji, aby ten, kto to neprežil, pochopil, v akých útrapách sa tu žilo po skončení vojny. Spomienky by mali poslúžiť na to, aby českí ľudia nezabúdali na slovenských bratov v tomto kraji, hlavne na ich utrpenie a odvahu. Ved' vyjsť z rozbitého príbytku na dvor nebolo ľahké. Nikto nevedel, kedy šliapne na minú, či nástrahu a skončí sa jeho život. Našou úlohou bolo pomôcť i za cenu života. Bolo to krédo vojakov i moje. Dnes už táto práca nikomu nič nehovorí, ale vtedy bolo hrozné v tomto priestore odminovávať. Prežiť vojnu a za krásneho mieru prísť o život, to bolo viac ako odvaha. Pomôcť bolo viac ako mojou povinnosťou, nepozerajúc na riziko života.

Písal sa apríl 1946. Povojnová nálada bola na každom kroku, úsmevy zo všetkých strán a v tom čase sa rozhodovalo ako poslať jednotku na odminovacie práce. Nikto nemal predstavu, čo znamenajú míny a ich odstraňovanie, ani ja, i keď som v mieri poznal, čo to je, ale o nemeckých mínach som nemal ani potuchy. Vznikali rôzne debaty i názory, či obetovať život po vojne, za čo a pre koho. Jedného dňa v apríli spomínaného roku prišiel rozkaz postaviť jednotku na odminovacie práce východného Slovenska s konkrétnym určením Dukla, Svidník. Nastal určitý zmätok a našli sa vojaci, čo za žiadnych okolností nechceli ísť do tejto časti republiky, iní zase pomôcť chceli. Ja i napriek tomu, že som poznal trhavyňu a bol som polovičný pyrotechnik, zvažoval som možnosť ísť, či neísť, lebo som vedel, že v tomto odbore sa môžem pomýliť len raz. Pravdupovediac, v tom okamihu som uvažoval o tom, ako budem reagovať, keď ma pozvú na veliteľstvo. Vnútorne rozhodnutie bolo také, že z polovice som bol rozhodnutý dobrovoľne a z druhej rozkazom, že pôjdem za veliteľa tejto jednotky. Vtedy ako štábný rotmajster som mal 28 rokov a túto funkciu som prijal. Zháňal som ľudí, ktorí pôjdu so mnou. Hlásili sa dobrovoľníci, ale boli aj takí, ktorí to dostali rozkazom. Vybral som si i päť hudobníkov, aby nás po tejto nebezpečnej práci pri oddychu trochu rozveselili. Určení vojaci boli po dvojročnej prezenčnej službe. Rozkazom boli povolaní na jeden rok s tým, že sa im odpustí vojenské cvičenie. Prevažne to boli rozumní inteligentní chlapci, ktorí sa na túto prácu hodili. Bolo ich vybraných 58, dostali biele námornícke uniformy a hovorilo sa im „míneri“. V čase príprav na odchod som sa dozvedel, že odminovanie na východnom Slovensku robili nemeckí vojnoví zajatci, ale na podnet Červeného kríža bola táto činnosť zakázaná. Potom prišli vojaci zo slovenských posádok, tí však pre veľké straty odišli. Namiesto nich sme na rad prišli my, českí míneri. Odchádzali sme s rôznymi pocitmi a úvahami, ale predovšetkým nás zaujímalo, ako sa zhostíme nebezpečnej úlohy. Boli sme zvedaví, ako vyzerá Dukla, Svidník a okolie, akí tam budú ľudia a ako nás privítajú. V Prahe-Karlíne, kde bola 2. ženijná brigáda, naložili sme na vlak autá, dva páry koní, stany a ďalšie veci a vypravili sme sa smerom na Prešov. Vlaková súprava nesmela byť nikde zastavená. Na druhý deň sme dorazili do Prešova. Naša jednotka dostala krycie meno SEKERA a patrili sme pod vyššie veliteľstvo v Prešove s krycím názvom RUKA. Po vyložení materiálu i vojakov sme pokračovali z Prešova do Bardejova, kde bola určená naša konečná stanica. Tu po príchode nám boli pridelené úseky na odminovanie v priestore Svidník, Dukla, Nižný a Vyšný Komárnik, Medvedzie, Kapišová, hranicu tvorila rieka Ondava. Okrem toho ešte dediny Smilno, Zborov, Becherov i samotné mesto Bardejov. Po príchode do Svidníka sme boli rozčarovaní jeho zničením, smutnými ľuďmi a stálym nárekom o mínach. Míny boli uložené po celom kraji. Týchto ľudí nám bolo ľúto a prechovávali sme k nim vnútorný smútok. Tým viac sa u nás prejavovala myšlienka čo najskôr pomôcť, inak sme nerozmýšľali. Pri diskusiach s vojakmi sme uvažovali, čo nás asi čaká. Vo Svidníku nás prijal vtedajší okresný funkcionár Ján Morkovca, ktorý nás mal na starosti a všemožne nám vychádzal v ústrety v týchto ťažkých podmienkach. Medzi vojakmi bolo počuť i taký názor, že je tu zmätok a oni majú v tom nechať svoje životy, keď je už po vojne. Tieto diskusie som si veľmi nevšimával, lebo som mal dôležitejšie starosti ako uvažovať, či tu vydržia alebo nevydržia. Úloha bola viac ako jasná, čo najskôr sa pustiť do roboty. Potom prišlo na rad ubytovanie a vznikol problém, všetko bolo zaminované a terén nebol preverený. Jednoznačne sme sa rozhodli, že stany postavíme na okraji cesty a provizórne sme začali s ubytovaním. Ďalší deň nás zaujímala myšlienka, kde sa definitívne ubytujeme, lebo každý, kto pôjde do minového poľa, musí byť v poriadku po fyzickej, duševnej i morálnej stránke. V tom ubytovanie zohrávalo dôležitú úlohu. V noci sa v stanoch dlho hovorilo o mínach, ich riziku a veľkom nebezpečenstve tejto práce. Dostali sme mnoho informácií od miestnych obyvateľov, až nám mráz išiel po chrbte. Pán Morkovca nás potom ubytoval v škole, lebo uznal, že ubytovanie mínerov je prednejšie ako školská dochádzka. Po ubytovaní v týchto priestoroch sme sa všetci zišli a začalo sa poučenie o mínach, ktoré Nemci v tomto teréne položili. Opätovne som zdôrazňoval, aké riziko a nebezpečenstvo hrozí pri odminovaní, a preto je potrebné pri

tom zachovať pokoj a rozvahu. V prvom rade bolo treba zistiť, aké sú jednotlivé druhy mín, preštudovať mechanizmus, zapalovače a potom ich rozobrať. Ďalší postup nasledoval ako míny zneškodňovať. Nemecké míny som nepoznal, ani nikto z vojakov, preto poznávanie bolo úlohou číslo jeden. Zisťovanie funkčnosti mín som robil zásadne sám. Až potom som to predviedol vojakom, aby pred výjazdom do mínového poľa vedeli zvoliť postup pri jednotlivých druhoch mín. Pri začatí školenia som zostavil niekoľko odminovacích skupín a určil som veliteľov. Na záver som opätovne skupiny poučil a zdôraznil, že pyrotechnik sa zmýli len raz a je koniec. Na Miestnom národnom výbore vo Svidníku a na stanici Národnej bezpečnosti som požadoval plán mínových polí, ako to určovalo medzinárodné právo. O tom však nikto nič nevedel, ani žiadne plány nemali. Taká bola skutočnosť, plno mínových polí a nijaký plán. Boli sme preto odkázaní na miestnych obyvateľov, našu duchapritomnosť a trochu na odvahu. Informácie o mínových poliach od miestnych obyvateľov boli všeobecné, podľa ktorých sa nedalo pracovať. Vďaka patrila vojakom, že našli v sebe odvahu a išli do tejto riskantnej práce. Nemci nekládli len mínové polia, ale míny prekladali aj jednotlivito, kde sa len dalo. Pri výjazde jednotlivých skupín som zdôrazňoval, že pri odminovaní sa musia spoľahnúť sami na seba. Po obhliadke terénu, ciest, polí sme začali opatrne. Zo začiatku sme boli bezradní, ako to všetko pôjde, aby nedošlo k stratám na ľudských životoch. Mínové polia boli ohradené ostnatým drôtom, zapichnutá tabuľka „míny“, a to bolo všetko. Nebol čas na premýšľanie, lebo sa muselo začať s odminovaním. Ľahké rozhodovanie to nebolo, pred nami boli hory, výšiny, bunkre, pevnôstky, záтары a míny. Terén bol zarastený trávou. Kostry koní a ľudí boli rozosiata po celej tejto oblasti. Jednoducho povedané, bolo to strašné prostredie a v tom sme mali pracovať a oslobodiť tento kraj od mín. Keď sme videli túto spúšť rok po vojne, nechcelo sa nám veriť, že úlohu zvládneme.

Ľudia, ktorí sa sem po vojne vrátili, bývali v rozvalinách domov a bolo nám ich ľúto. Preto sme sa s vervou pustili do práce, aby sme týmto ťažko skúšaným obyvateľom pomohli. Nedalo sa otáľať, lebo čas bol drahý. Začať sme museli opatrne, aby neboli straty. Lebo prísť o život sa nikomu nechcelo. Stále sme potrebovali zdokonaľovať sa, poznať systém položených mínových polí, aké druhy mín sa tam nachádzajú a aký je rozneovací systém. Nebolo to ľahké, lebo zo začiatku sme nepoznali žiadne druhy mín, či v danom prípade išlo o protitankové alebo protipechotné míny. Zistili sme, že v niektorých mínových poliach bolo položených niekoľko druhov mín a pritom boli ešte rôzne porozhadzované. Vyskytlo sa, že medzi protitankovými mínami boli položené i protipechotné S-míny, ktoré boli veľmi nebezpečné.

V mínových poliach boli položené i bakelitové míny, ktoré sa mínohľadačkou nedali zistiť. Pri nájdení a po oboznámení s ňou sa odminovacie skupiny mohli znovu pustiť do mínových polí. Boli prípady, že mínové polia neboli označené, položených bolo len pár mín, takže míner sa v takomto teréne ťažko orientoval. Vysporiadať sme sa museli i s bakelitovými mínami, a to tak, že pri ich zisťovaní sme použili mínopichy. Nič zvláštne to nebolo, ale nám to znepríjemňovalo život. Aj s tým sme sa vyrovnali k našej spokojnosti. Vojaci boli vynachádzaví a čo všetko dokázali, bolo až obdivuhodné. Niektoré míny boli istené proti zdvihnutiu a bolo ťažko ich odhadnúť. Po oboznámení sa s takýmito mínami bolo potrebné nájsť spôsob ich zneškodnenia. Aj to sa nám podarilo a nadobudli sme ďalšie skúsenosti. Nebolo to však jednoduché, mali sme pri tom pocit depresie a prílišnej zvedavosti vojakov, či nebudú veľmi riskovať pri zdvíhaní mín. Preto som nariadil, aby pri nájdení takejto míny ju najprv odkryli, potom zachytili kotvičkou o držiak a 20 metrov dlhým lankom vytrhli zo zeme. Keď nevybuchla, odstránila sa z nej rozbuška a mína sa zneškodnila odstrelom. Pri odchode do terénu sa dohodlo, že zo vzdialenejších miest si dajú skupiny signál výbuchom, a to i v prípade, keď sa pri odminovaní nič nestane. Praktizovalo sa to každý deň medzi 13. a 14. hodinou, keď sa skupiny vracali na obed. Takto sa končil každý deň. Pohybovať sa v mínovom poli denne bolo veľkým nervovým vypätím, pri ktorom človek zmyslami bol niekde inde. Obdivoval som chlapcov, ako to všetko znášali a aká bola pri tom nálada. Bez dobrej nálady nebolo možné ísť do

mínových polí. Stráviť denne 6 hodín v tomto prostredí bolo viac ako odvaha. A to sa opakovalo každý týždeň. Dnes sa to všetko zdá jednoduché, ale zažiť túto situáciu a mať ešte banderovcov za chrbtom, bolo viac ako hrdinstvo. Vďaka opatrnosti vojakov sa nestalo veľa úrazov. Poranenia, keď vojak prišiel o nohu, oko, pätu alebo prst, neboli zvláštnosťou. Vďaka vám, vojaci, boli ste zodpovední v tejto práci. Boli ste hrdinovia.

I napriek týmto okolnostiam sme si uvedomovali, že musíme pomôcť tunajším ľuďom. Bola to naša svätá úloha. Možno by to urobil každý, kto by videl túto hrôzu, tú skazu v tomto regióne.

Veľmi zložitá bola naša práca v „kombinovanom“ mínovom poli, ako sme ho vtedy pomenovali. Znamenalo to, že v mínovom poli boli spolu uložené protitankové a protipechotné míny, čo bolo v rozpore s medzinárodnými dohodami. V práci to vyzeralo tak, že sme odkrývali protitankové míny a vedľa nás boli vybuchovali protipechotné. Nedalo sa nič robiť, museli sme sa vyrovnat' s touto skutočnosťou. Takéto uloženie mín bolo na rôznych miestach, kde to človek nikdy nečakal. Bolo to nebezpečné pre všetkých. Jednoducho povedané, nedalo sa odhadnúť, kde mína leží. Záležalo výlučne na šikovnosti mínera, ako danú situáciu riešil, zároveň tu bola aj zodpovednosť voči sebe samému. Pokiaľ išlo o mňa, zaoberal som sa s každou nájdenou mínou, zároveň som sa pri rozoberaní neznámych mín oboznamoval s ich mechanizmom. Len takýmto spôsobom sme mohli docieľiť jednoduchšie znehodnocovanie mín bez rizika na strate života. Na tejto práci so mnou sa zúčastňoval aj jeden vojak – dobrovoľník, ktorý sa veľmi zaujímal o míny. Vždy padla myšlienka, čo keď to buchne v ruke. Na následky sme radšej nemysleli. Keď sme odchádzali do mínových polí, nebolo dňa, aby nás miestni obyvatelia nepočítali. Rovnako tomu bolo, keď sme sa vracali naspäť. Mali o nás obavy a starosť. Tých mŕtvych už bolo dosť, zdôrazňovali, keď sa rozprávali s nami. Je po vojne a vy idete nasadzovať životy, nezabudli pripomenúť. Mali pravdu, my sme o životy mali skutočne strach, ale nedali sme to na sebe poznať.

Z okolitých obcí chodili k nám ľudia a prosili nás, aby sme odmietli ich chotár, lebo nemôžu ísť do polí. Pomohli sme, i keď bolo dosť iných povinností. Pomoc však bola potrebná. Takýchto prípadov bolo vyše 300. Zložitá situácia bola za riekou Ondavou, lebo sa tam nachádzali mínové polia narušené našimi predchodcami, ktorí odtiaľto odišli pre straty na životoch. Bolo veľmi náročné odmietnať taký priestor. Práve v takom narušenom mínovom poli prišiel o život slobodník Kučera z Kaznejova pri Plzni. Tento chlapec bol v stálej blízkosti pri mne. Keď som sa ho opýtal, prečo to robí, odpovedal mi, mám o vás strach. Tešil sa, že keď sa mu vojna skončí, pôjde domov. Bol životel'om rodiny, otec bol invalid, matka chorá a mal ešte osemročnú sestru. Mína ho roztrhala na kusy, uložený bol do malej rakvičky, ktorú vojaci zohnali v Stropkove. Tak skončil život tohto mladého človeka za jeho ochotu odmietnať. Dodnes na toto nešťastie spomínam. Bola to ďalšia výstraha pre nás všetkých, ktorí sme operovali v mínovom poli. V tom istom priestore na lúke sa odohrala ďalšia tragédia. Na povoze išiel miestny občan s malým dievčaťom do poľa a pri ceste naspäť obchádzal kaluž vody v kolajach cesty. To sa mu stalo osudným, došlo k výbuchu a celý povoz bol vyhodený do povetria. Strašná udalosť. I napriek nešťastiam sa v odmietaní pokračovalo ďalej. V priebehu týchto prác došlo k niekoľkým poraneniam, ktoré boli ošetrené v košickej nemocnici. Boli to poranenia chodidiel, prstov, očí a iné. Stalo sa to predovšetkým z neopatrnosti a nerešpektovania trhaviny, čo bola chyba jednotlivcov.

Vyskytovali sa aj kuriózne situácie. V jednom prípade odmietanie prebiehalo v blízkosti poľskej hranice a bolo pomerne chladno. Jeden z vojakov chcel na určenom mieste rozložiť oheň a odskočil si po suché drevo. Odhodil ho na zem, kde bola práve nemecká protipechotná mína. Došlo k výbuchu, no našťastie sa to obišlo bez zranenia. Jednoducho, míny boli všade, kde to ani ten najväčší odborník nečakal. Zdravotnícke zabezpečenie bolo nedostatočné. Pri tejto nebezpečnej práci pre viac ako 50 vojakov nebol pridelený lekár iba zdravotník. Bolo to nepochopiteľné, no nedalo sa nič robiť. Vojaci hovorili, že vo vojne na fronte vojak vie,

odkiaľ pride úder, smrť alebo zranenie, ale na mínovom poli človek nepozná minútu, ani sekundu, kedy to vybuchne. Zaujímavé bolo aj to, že za celé obdobie do terénu neprišla takmer žiadna kontrola. Keď aj niekto prišiel, tak len autom, ktoré sa zastavilo na ceste a tu sa dokladovala situácia. Prísť do mínového poľa k vojakom sa nik neodvážil. Vojaci však počas polročného pobytu tam boli denne, odmínovanie im pripadalo všedné, ako keby chodili na huby. V niektorých prípadoch boli prismelí a stalo sa, že keď našli zahrabanú S-mínu, z ktorej na povrch trčali tri drôty, zaľahli si k nej a palicou udreli po povrchu. V tom okamihu ju vymrštilo do výšky jedného metra a črepiny sa rozosievali do okruhu 20 metrov. Mali z toho zábavu, ktorú som musel hneď zakázať. V takejto zaujímavej míne sme pri rozoberaní raz našli papierik s pozdravom z Francúzska. V jednom prípade sa mi v mínovom poli prihodilo, že keď som sa rozprával s vojakom, asi 2 cm od nohy mi vyčnievali drôtky S-míny, ktorú som nespozoroval. Vojak stojaci vedľa mňa zbystril pozornosť a v momente ma na to upozornil. Bolo to šťastie a takýchto šťastných momentov sme mali veľa. Treba povedať, že chlapcom sa aj snívalo o mínach. Pri zlom počasí sme boli v ubytovni, vymieňali si skúsenosti a rozoberali mechanizmy rôznych druhov mín. Rozpráváním rôznych príhod sme si možno zachránili i životy.

Veľmi nebezpečné boli rôzne nástrahy, ktoré v teréne bolo ťažko rozoznať a odstrániť ich. Bola to len šikovnosť, rozum a obetavosť mínerov. Dnes už túto situáciu ťažko ktosi pochopí, s akou náladou to vojaci robili. Vznikali situácie, že sa nikomu nechcelo ísť do bunkru pre nebezpečné nástrahy, lebo sa nevedelo, kde to vybuchne. Jeden z prípadov bol taký, že sa našla kostra Nemca v uniforme sediaceho za guľometom a bolo potrebné odstrániť nástrahu s mínou. V takýchto situáciách nepomohla rada ani obetavosť. Odstraňovanie nástrah z bunkrov, postelí, prahov domov, pecí bolo veľkým umením vojakov a pritom si zachovať život. Nemci boli veľmi dôslední, z čoho sme mnoho ráz boli bezradní. Bola to skutočne odvaha týchto chlapcov, ktorú dnes ťažko oceniť. Škoda, že sa o tom tak málo vie a ešte menej hovorí. Pokiaľ som pozoroval vojakov, zistil som, že mnohí boli z tejto práce maximálne unavení a vyčerpaní. Preto bolo potrebné raz za dva týždne zmeniť prostredie, aby sa odreagovali od denného stretania s mínami. Tým bolo mesto Bardejov a Bardejovské Kúpele, kde okrem očisty si vojaci dožičili trochu zábavy.

Ďalej sa vo svojich spomienkach zmienim o prítomnosti banderovcov v tomto regióne, ktorí nám sťažovali prácu pri odmínovaní, a to častými prechodmi z Poľska na naše územie. Prechody sa postupne stupňovali, a preto sme do mínových polí museli nosiť samopaly. To sťažovalo našu prácu. Z toho dôvodu každú odmínovaciu skupinu strážil jeden vojak. Naše skupiny neustále sledovali banderovci, aby zistili, ktoré úseky boli odmínované, čím nadobúdali istotu pri prechode našim územím. Zároveň zamedzovali stratám na vlastných životoch. To sa im aj darilo, lebo výbuchy na mínových poliach neboli zaznamenané. My sme pri odmínovaní museli zvýšiť ostražitosť, čo nám zasa prekážalo v práci. Byť stále v ostražitosti, pritom nešliapnuť na mínu, sledovať pred sebou zarastený terén, či tam nie je banderovec, nebola nijaká slasť. Bolo to dvojité nebezpečenstvo, ktoré sa nedalo podceňovať. Išlo o život, i keď to nik nepripúšťal. Jednoducho povedané, bola to veľká záťaž na nervy. Pritom banderovci nechceli prísť s nikým do stretu, ich cieľom bolo prejsť územím bez povšimnutia. To sa však niekedy nedalo. Keď bol niektorý z nich blízko a podozrivý, musel sa podrobiť výpovedi. Stalo sa, že povedal, že pochádza z tej či onej dediny, preto som ho vzal do auta a doviezol tam a presvedčil sa o pravde. Našou povinnosťou nebolo vyšetrovať, ale po zadržaní odovzdať bezpečnosti. Vyskytli sa prípady, že hranice prekročili obyčajní občania z Poľska, tí to však urobili za účelom drobného obchodu, aby si zarobili na živobytie. V Poľsku, v blízkosti našich hraníc, bola v tom čase veľká bieda a hlad, čo nútilo týchto ľudí k takémuto počínaniu. Aj pritom sme museli byť opatrní a nedôverovať každému, pretože banderovci používali rôzne klamstvá, aby prešli naše hranice. Niekedy sa im to aj darilo. Keď prechody narástli, velenie RUKA v Prešove prijalo protiopatrenia a začali sa obsadzovať hranice a bu-

dovať obranné bunkre ľahkého typu. My sme v tomto období odmínováli úsek od Dukly po Becherov. Okrem svojej práce sme pomáhali slovenským jednotkám pri budovaní opevnenia, v ženijnom odbore sme sa vyznali. Priestor, kde sa budovalo opevnenie, sme museli prednostne odmínovať. Slovenskí dôstojníci mali za úlohu vybrať vhodný terén na výstavbu bunkrov a ich vzájomná vzdialenosť predstavovala 10 až 20 metrov. Zároveň s tým sa malo určiť miesto okopu pre guľomet. Po obsadení týchto ľahkých opevnení na hraniciach slovenskými jednotkami nastal určitý pokoj a zdalo sa, že banderovci nebudú tak suverénne prechádzať. Bola to však len domienka. Pri našej práci nás naďalej sledovali, domnievať sa, že je všetko v poriadku, bolo mylné. O niekoľko dní nastal akýsi zvrät a prechody neznámych ľudí začali narastať. Tu treba poznamenať, že vybrané miesta pre bunkre, a najmä guľometné stanovištia neboli najvhodnejšie.

Čo sa dialo na stráženom úseku, sme zistili zakrátko. Stalo sa, že v noci okolo 24. h sa začala v danom priestore strelba. Pri tejto situácii sa dali do pohybu pohotovostné jednotky z veliteľstva RUKA, ktoré boli 10 – 15 km vzdialené od hranice. Hovorilo sa im prepadové skupiny. Takmer celá jednotka pozostávala z vojakov-ašpirantov. Po vyhlásení poplachu vyrazili smerom k hraniciam proti banderovcom. Neboli však úspešní, nestretli sa s odporom a vyšli naprázdno. Takéto prípady sa opakovali dosť často a nám mínerom bolo čudné, že boli málo úspešní.

Počas týchto udalostí som nadviazal kontakt s dôstojníkom OBZ (obrné spravodajstvo) RUKA, ktorý bol prechodne nasadený v priestore N. Komárnika. Dôkladne sme prebrali celú situáciu. On sa do terénu bál ísť, my sme zasa poznali terén, kde sa míny nachádzajú a kde je odmínované. Dohodli sme sa, že on urobí nočný prieskum za mojej prítomnosti, lebo som vedel, kde je to bezpečné a ako sa dostaneme až k bunkrom. Zároveň zistíme, čo sa tam deje, prečo je tá strelba a banderovci neboli chytení. Prišiel deň a hodina, keď sme sa spoločne aj so šoférom vybrali na prieskum. Pred 23. hodinou sme vyrazili smerom na Smilno. V Zborove sme odbočili k poľským hraniciam. Minuli sme rozbúranú colnicu, dostali sa asi 200 metrov k bunkrom a čakali sme. Míny nám nehrozili, lebo priestor bol dôkladne preverený. Vybrali sme miesto, aby sme dobre videli a počuli. Asi o hodinu bolo počuť cudziu reč i slovenčinu, zrejme sa obidve strany dohovárali na prechode. Bol to náš dojem, ktorý sa v priebehu pol hodiny potvrdil. V skutočnosti sa vojaci dohovárali, aby prechod z druhej strany mal hladký priebeh, čoho dôkazom bol aj pozitívny alkohol. Asi hodinu až dve po prechode banderovcov sa začala paľba, ktorá po čase utíchla. Videli sme prechádzajúce postavy, ale ťažko bolo odhadnúť, koľko ich je. Po strelbe vyrazili do terénu prepadové jednotky, no bez výsledku. Takéto prípady sa opakovali viac ráz. Zhodli sme sa v tom, že naše podozrenie je oprávnené. Urobili sme záver, spracovali plán v rámci odstraňovania mín, aby sme neboli podozriví strážiacim vojakom a veliteľom. Na druhý deň po obede sme znovu vyrazili a zobrali so sebou troch mínerov, aby to vyzeralo ako skutočné odmínovanie. Zastavili sme asi 200 metrov od bunkrov a začali hľadať míny, i keď sme vedeli, že tam nie sú. Jednoducho povedané, bola to kamufláž, aby strážiaci vojaci nič netušili. Dostali sme sa až k bunkrom a neverili sme vlastným očiam. Pod pričňami boli fľaše od alkoholu, ktorý bol pozitívny minulú noc. To bol dôkaz o tom, prečo tak ľahko prechádzajú banderovci cez naše územie. Dôstojník obranného spravodajstva zistenú skutočnosť ohlásil na veliteľstvo RUKA do Prešova. Bolo rozhodnuté, že jednotky zo slovenských posádok vymenia iné. To sa uskutočnilo do týždňa a prišli jednotky z Moravy. Spoločne s dôstojníkom OBZ sme čakali, či to bude pokračovať. Nastal pokoj a prechody banderovcov sa až na výnimky neobjavil. Treba povedať, že okrem vojakov s banderovcami v tom čase sympatizovali aj jednotlivci z bezpečnostných staníc. Tak to bolo aj vo Svidníku, kde som sa od mladého „bezpečáka“ dozvedel, že na ich stanici pred pár dňami bol dôstojník od banderovcov, ktorý dojednával nejakú vec. Podobný prípad bol aj pri Prešove, kde bola zaznamenaná spolupráca „bezpečákov“ s banderovcami. Aj z radov civilných občanov sa našli sympatizanti banderovcov.

Záverom niekoľko poznatkov z nášho pobytu v tomto kraji pri odminovaní. Z odbornej literatúry o Karpatско-duklianskej operácii som sa dočítal, že v zámeroch veliteľov bolo plánované prejsť cez Karpaty a Duklu za päť dní. V roku 1946, keď sme sem prišli, urobili prieskum a oboznámili sa s terénom, čudovali sme sa, že vojská tadeto vôbec prešli. Nevídané a nepredstaviteľné množstvo mín, stovky bunkrov na svahoch Dukly a prejsť tento terén bolo nad ľudské sily. Vtedy som poznal, čo znamená vrátiť sa domov cez tento nebezpečný terén. Dovolím si odhadnúť a niekde som to aj čítal, že viac vojakov padlo na mínových poliach ako zbraňou nepriateľa.

Zdrvujúci bol pohľad na okolité lesy, kde bolo porozhadzované rôzne strelivo, mnoho kostier zabíjaných koní a ľudí. Telá mŕtvych sa zbierali do obyčajných pozbíjaných rakiev. Vtedy vo Svidníku prebehla správa, že sa bude stavať veľký pamätník. I tam sme urobili dôsledné odminovanie po našich predchodcoch. Postavený pamätník a je pýchou Svidníka.

Teraz malá rekapitulácia našej polročnej práce pri odminovaní Svidníka, Dukly a okolia. Podľa mojich písomných záznamov sme odstránili a zničili 16 675 protitankových a protipechotných mín, 1050 delostreleckých granátov rôzneho kalibru a nástrah, 360 občanom sme vyhovel pri odstránení mín skôr, ako na nich prišlo poradie. Myslím si, že pri likvidácii nebezpečnej munície sme zachránili mnoho ľudských životov, lesnej zveri a dobytku. Poučili sme mnoho občanov, ako majú postupovať pri nálezoch munície a mín. Sprístupnili sme mnoho záhradok, poškodených domov, ciest, lesov pre ľudí. Uvedomovali sme si dôležitosť odminovania. Pritom sme nikdy nepoznali deň ani hodinu, kedy môžeme skončiť so životom. Obetovali sme sa pre tento krásny, ale zbedačený ľud spod Dukly a Svidníka.